

venskih knezov. Modrijanije so mu rekli: V Solunu (Tesaloniki) je mož po imenu Leon, ta ima dva sina, ki uméta slovenski, in oba sta ostrá modrijana. Cesar to slišavši pošlje po nji v Solun k Leonu rekoč: Pošlji nam hitro svoja sina Metodja in Konstantina. Leon, to slišati, ji hitro pošlje. Oba prideta k cesarju, in ta jima reče: Lejta, slovenski knezi so k meni poslali in prosijo učnikov, kateri bi jim mógli sveto pismo izlagati; to so njih želje. Rada se dasta sprostiti, in gresta v slovensko deželo k knezom Rastislavu, Svetopolku in Kocelu. Ko sta prišla, sta začela slovenski pravopis sestavljati, in predstavita evangeli in aposteljna. Zeló so se Slovenie veselili, slišati veličanstva božje v svojem jeziku.*)

Spomini na Dunaj in okolico.

Posnel po svojem dnevniku Josip Levičnik, ljudski učitelj.

(Dalje.)

Moje načelo:

Kar lepega vidiš, hvalevrednega slišiš, koristnega skušiš, zapisi! — Po tej poti otmeš marsikaj pozabljivosti, in postavljaš hkrati sam sebi stalni spominček po prislovcu latinski: „*Litera scripta manet*“, ali po našem: „Zapisana čerka ostane“.

V duhu nahajamo se na glavnem kolodvoru cesarske metropole Dunaja. Navadno si ptujci, ki pridejo v to velikansko mesto (ali tudi v kaki drugi znameniti kraj), kupijo v knjigarnah katero zmed mnogih knjižic, ki popisujejo na drobno vsako količkaj znamenito stvar in te knjižice jim služijo tako rekoč kot kažipoti po postranih oddelkih mesta ali okolice. Je pa res to tudi vsakemu svetovati, ki se tacega pripomočka posluževati umé. Navadno imajo namreč take knjižice kot prilogo načert mesta; tudi zemljevid okolice je nekaterim dodán; in po teh prilogah se vsakikdo dovolj lahko orientira, ki ima količkaj razúma o zemljevidih. Da učitelje štejem v versto tacih zvedencev, se umé samo po sebi. — Verh tega si pa človek take knjižice kot druge spominke še čez leta in leta rad ogleduje.

Ako razgérnemo kaki novejši načert Dunaja (Plan von Wien) pred saboj, vidimo, da je razdeljen v 9 okrajev. Zdi se vsaj meni to dokaj bolj modro, kot prejšnja razdelitev, ki je štela 4 notranjo-mestne raz-

*) Tudi s. mašo so brali v slovenskem jeziku. To so jim pa nemški sosédje zavidili in so Metodja v Rimu tožili, kamor se je mógel iti odgovarjat; je pa tako dobro opravil, da papež Joan VIII. vse njegovo delo in tudi njegove pismena pohvali (*litteras slovinicas jure laudamus*), in stori Metodja nadškofa na Panonskem in Moravskem, kjer je 24 let nadškofoval. Konstantin pa bolšhen je pod imenom Ciril šel v samostan, in ondi kmalo po tem umerl.

delke, in nič manj kot 34 predmestij. Po novi vravnavi se šteje zdaj celo notranje mesto kot prvi okraj. Ondi, kjer so svoje dni opasovali znotranje mesto po treh straneh orjaška obzidja in globoki prekopi, se vidijo zdaj naj krasnejše ulice pod imeni: Stuben-, Park-, Kolovrat-, Kärntner-, Opern-, Burg- in Schottenring, ter raste na teh mestih, bi djal, vidoma iz tal „novi velikanski Dunaj“, t. j. cele verste prezalnih palač in orjaških poslopij. Severo-vzhodno stran notranjega mesta zavaruje Donove dereči oddelek, ki se spodaj vasi „Nussdorf“ loči od glavne reke; ob ravno imenovanem oddelku pa se vije znani Franc-Josefs-Quai.

Od južnih pokrajin prišedšim popotnikom so naj bližji: IV. okraj imenovan „Wieden“; V., imenovan „Margarethen“, in oddelek III. okraja imenovanega „Landstrasse“. Ti okraji tedaj, kakor tudi mala, pa baje mnogokrat dovolj hudomušna rečica „Wienfluss“ opasujejo glavno mesto proti jugu. Proti vzhodu leži večina že imenovanega III. okraja „Landstrasse“ in deloma tudi oddelek II. okraja ali „Leopoldovega mesta“ (Leopoldstadt); proti severju sta večina Leopoldovega mesta z obširnimi sprehajališči (k. k. Augarten) v ozadju, kakor tudi IX. okraj, imenovan „Alsergrund“; proti zapadu pa so poslednjič VI. okraj „Mariahilf“, VII. okraj „Neubau“, in VIII., imenovan „Josefstadt“ (Jožefovo mesto). — Toliko po večjem o glavnih oddelkih cesarskega mesta Dunaja; bolj natančno pa o posamesnih govoriti bi bilo pač preobširno, in to tudi ni moj namen. Za malo soldov si namreč lahko vsakikdo kupi lično knjižico, ki mu bo vse to na drobno razložila, polahkavala pa mu h krati hojo skozi ogromni Dunaj, ter služila mu, kakor sem že spričetka današnjega spisa rekel, kot kažipot po raznih razprostranih oddelkih notranjega mesta in obširnih predmestij.

Po tem precej obširnem vvodu naj prestopim sedaj k svojemu malemu dnevniku, ki shranjuje marskako za me prijetno in nepozabljivo „notico“, ter naj povem zavrstoma mojim dragim sobratom kaj iz njega.

1869. 9. dan avgusta. Politehnika. Karolova cerkev. Resel-evi spominek. — Politehnika, veliko, zalo, palači enako poslopje v videnskem (IV.) okraju, je bila postavljena l. 1818. po neumerljivem cesarju Francu I., staremu očetu sedajnjega svetlega cesarja Franc-Jožefa I., ter je posvečena višji obertnijski izobraženosti, kar kaže tudi umetno okinčano čelo njeno z nemškim napisom: „Der Pflege, Erweiterung, Veredlung des Gewerbfleisses, der Bürgerkünste, des Handels. Franz der Erste“. To poslopje je za ogledovanje priročno vsem, ki pridejo iz južnih krajev na Dunaj; zlasti učitelji naj ne gredo mimo, da bi si ga ne ogledali. Prijazni portir, zalo-krepki Moravan, je rad na službo vsakemu, ki si znamenitosti tega višjega učilišča ogledati želi. Obiskovalcem svetujemo, da si med drugim sprosijo dovoljenje, ogledati si bogate mineralne zbirke, ki se nahajajo v mnogih sobah pervega dvora

pri tleh (vhod v desnem voglu). Viditi so ondi raznovrstna kamenja za tlake, zidarje, drago-izverstne mineralije in kristali, ponarejeni povetrijaki (Modelle von Meteorsteinen), ponarejena žlahтна kamenja; raznovrstne seli, premógi, rúde (tudi iz Kranjskega); zobje predsvetnih žival; okamine raznih školjk, živalskih kosti, čepinj, ter tacih prečudnih zverad, kakoršnih naše dni ni nikjer več videti, in bi si jih mi slikali za strahove in prikazni, itd. itd. Tudi knjižnjica je sklenjena s tem res kaj dragocenim muzejem šolskih pripomočkov za poduk v naravoslovju. — Uk kemije, fizike, gospodarstva ima zopet v drugih prostorih svoje bogate pripomočke; — z eno besedo: katerega kolj žene vedoželjnost v politehniko, naj bo zagotovljen, da zadovoljen bo zapustil to poslopje, v katerem šolati se mi je bila prilika skozi 7 tednev l. 1869. in kateri čas štejem kot najsrečnejšega zmed vsega mojega življenja.

Gotovo ni bilo brez globoko-verskega čuta in namena, da je rajni pobožni cesar Franc I. politehniko dal pozidati v neposredni bližavi enega najlepših dunajskih svetišč, prezalo Karol Boromejeve cerkev namreč; in zlasti kdor danes bližno sosesčino ravno imenovanih dveh poslopij nekoliko globokejše premišlja, skoraj da sliši v duhu iz podzemeljskih rák dunajsko-kapucinske cerkve iz sicer nemih, pa vender še vedno spoštovano-čislanih ust tega v Bogu spijočega vladarja govoriti besede: „Cerkev in šola hodite naj roka v roki!“

Karol Boromejevo cerkev zidal je slavno znani cesar Karol VI., oni za prid svojih podložnikov ves zavzeti deželni oče, ki bo zarad mnogoterih po svojih deželah izpeljanih občekoristnih stavb pomnjen, dokler se bodo šteli veki. Leta 1713. je Dunaj bitko zdihoval pod stiskami strahovite kuge, in pobožni cesar Karol storil je bil zaobljubo, da ako Bog reši njegovo ljubo stolno mesto smertne šibe, postavi mu hoče krasno svetišče v zahvalni dar. In da je svetli gospod ostal zvest obljudi svoji, svedoči napis nad zalim od korintinških stebrov podpiranim cerkvenim portalom: „Vota mea reddam in conspectu timentium Deum (Pred obličjem bogaboječih spolnoval bom obljube svoje). Derzovito v zrake ki-peča visoka kuplja mogočno krije podolgo-okroglasto ladijo veličastnega, v romanskem slogu postavljenega dvastolpnega svetišča; spredaj ob straneh postala pa stojita prosto na vsaki strani še po en 141 čevljev visoki steber. Obadva sta nadana čez in čez z bazrelief-i, kazaje po celi višavi svoji pglavitne dogodbe iz življenja cerkvenega patrona sv. Karola.*) Kdor je prijatelj lepih cerkvenih stavb, naj se potrudi tudi v znotranje prostore tega svetišča; gotovo mu ne bo žal za tu pomujeni

*) Čisto enaki steber so bili postavili v Parizu Francozi svojemu preslavljenemu cesarju Napoleon-u I. v čast. Al časi se spreminjajo, in „Hosana“ se le prerado spremeni v „Crucifige“. Zadnji strahoviti Pariški punt je namreč prekucnil ta slavokíp v razvaline in prah. Tako plačuje svet. Pisavec.

čas. Štukaturnih olepšav, krasnih presnih malarij; marmeljna in zlatnine bo vidil toliko, da prisiljen bo reći: Dá, gospod, ki je postaviti dal Najvišjemu v čast ta zali tempelj, res ljubil je v najlepšem pomenu besede lepoto hiše Njegove.

Hvalevredna vravnava pri pozidanju „novega Dunaja“ je zlasti ta, da se po širjih ulicah in terjih zasajujejo drevoredi in perivoji, kjer je le kolj moč. Ljudje so s tem vsaj nekoliko obvarovani hude vročine, katera po nekaterih mestih zlasti o poletnih prvih popoldanskih urah neizrečeno hudo pritiska, in jim skoraj ne dopušča pokazati se na dan. Mali perivoj nasajen je tudi pred politehniko, in lične klopi kaj zapeljivo vabijo šolsko mladino in tudi ostalo občinstvo v svojo mikavno senco. Ob sredi tega perivoja postavljen je na visokem kamnitem postamentu bronasti kip slavnega Jožefa Ressel-a, rojenega Slovana (iz mesta Chrudim-a na Češkem), ki je z najdel barkino vértilo (Schiffschraube), kakor kaže latinski napis, in se po našem glasi: „Jožefu Res-selj-nu, avstrijskemu rojaku, kateri je zmed vseh prvi zavito (polžasto, vertilasto) kolo rabil v poganjanje parnikov l. 1827. — Spominek postavili l. 1862“. Tega bistroumnega moža je vhitela, popotujočega skozi Ljubljano, ondi gotovo prezgodnja smert, in mu trohniyo kočice na Št. Krištofskem pokopališču. Naj časténi mož mirno počiva v hladnem krilu zemlje slovenske!

(Dalje prihodnjič.)

Šolsko obzorje.

Iz Ljubljane. Pri učiteljskem spraševanju, katero je od 16. do 26. t. m. trajalo, so učitelji in učiteljice te-la vprašanja pismeno odgovarjali: a) za ljudske šole: 1. iz pedagogike: „Wodurch erwirbt, bewahrt und sichert sich der Lehrer (die Lehrerin) die so nötige Freundigkeit zu seinem (ihrem) Berufe?“ 2. Iz nemščine: „Die soziale Stellung des Volksschullehrers in der bürgerlichen Gesellschaft (eine Abhandlung). Eine Beschreibung des Heimatortes.“ 3. Iz slovenščine za učitelje: „Učitelj svojemu prijatelju, mlajšemu učitelju, našteva dovoljene odgojne pripomočke pri ustrahovanji v šoli (pohvale in kazni); piše naj se v obliki prijateljskega lista; za učiteljice: „Učiteljica svoji prijateljici, učiteljici, kaže, kako pazi, da so učenke snažne, tako tudi vsa učila, šolsko orodje, šolska soba in vsi učilnični prostori; piše naj se v obliki prijaznega lista.“ 4. Iz številjenja: „Eine Strasse von $163\frac{1}{2}$ Meter Länge und $5\frac{1}{3}$ Meter Breite ist gepflastert worden; wie hoch wurde das Quadratmeter gerechnet, wenn die ganze Arbeit auf $1428\frac{4}{5}$ fl. zu stehen kam? Ein Acker von 13 Joch 1285 Klafter wird um 5060-25 fl. gekauft; der Käufer tritt nun 2'87 Joch zu demselben Preise an seinen Nachbar ab; wie viel hat dieser dafür zu bezahlen? Ein Kapital von 4321 fl. ist zu $4\frac{1}{2}\%$ durch 2 Jahre angelegt; wie viel Zins trägt es?“ — b) Za meščanske šole. 1. Iz pedagogike: „Wie kann der Lehrer ausser der Schule für die Schule wirken? Was versteht man unter Gedächtnis und auf welchen Eigenschaften beruht die Vollkommenheit des Gedächtnisses?“